

PAP JÓZSEF

AZ 1901-ES VÁLASZTÁSI KÜZDELEM HEVES VÁRMEGYÉBEN AZ ELLENZÉKI SAJTÓ ALAPJÁN

Tanulmányunkban Heves vármegye, különös tekintettel Eger 1901-es választási eseményeit kísérvük nyomon. A dualizmus politikatörténetileg egyik legmozgalmasabb időszaka lehetőséget nyújt arra, hogy az országos események helyi vonatkozásait elemezzük. Elsősorban a választási harc, a korabeli kampánytevékenység eseményeit ismertetjük, emellett szólunk a választások eredményeiről és bemutatjuk az országgyűlésbe került képviselőket. A tanulmány elkészítéséhez az Egri Híradó c. lapot használtuk fel. A lap segítségével a városban és a megyében zajló események megismerhetők, de mivel a lap az ellenzék sajtóorgánuma volt, a pártatlanság nem várható el tőle. Így a kampány egy sajátos terméként, a közvélemény politikai alapú manipulálásának egyik legfontosabb eszközeként elemezhetjük. Nem tartjuk feladatunknak a szabadelvű Egri Újság tevékenységének a vizsgálatát, hiszen az a kormányoldalhoz kötődött és így nem játszott szerepet az ellenzék kampányban.

Heves vármegye, a közkeletű nézet szerint az 1830-as évek közepe óta az ellenzék megyék közé tartozott. Ezt a megállapítást a dualizmus időszakára is elfogadhatónak tarthatjuk, az 1867 után lezajlott 14 választás eredményeivel összevetve ez a kép igazolható. A megye (az 1876-ig hozzá tartozó Külső-Szolnok területeit nem számítva) hét választókerületre – egri, fügedi, gyöngyösi, kápolnai, pétervásári, patai és poroszlói – oszlott. A hét kerületből 1881-ben, 1892-ben, 1905-ben és 1906-ban hét választott ellenzék képviselőt. 1894-ben hat, 1869-ben, 1878-ban, 1887-ben, 1901-ben és 1910-ben öt, 1861-ben és 1872-ben négy, 1875-ben és 1896-ban pedig három tette ugyanezt. A kormánypárt számára a legjobb választási eredményt az 1875-ös és az 1896-os évek hozták. Az 1875-ös siker a korábbi ellenzék kormánypárttá alakulásával magyarázható, az 1896-ost pedig a helyi értékelők az agresszív kormányzati kampánytevékenység számlájára írták. A kerületek közül a poroszlói érdemelte ki a „*legkurucabb*” hevesi elnevezést, ugyanis itt minden választás győztese a függetlenségi ideológiához hűek táborából került ki. Nagyfügeden csak 1896-ban győzött a kormánypárt, Egerben pedig 1875-ben, 1896-ban és 1910-ben. Pétervásárát négy alkalommal, Gyöngyöst

és a patai kerületet pedig 6 alkalommal sikerült a kormányoldalnak meghódítania.¹

A megye választójoggal rendelkező lakosainak száma enyhén emelkedett a huszadik század első évtizedében.² 1901-ben 14 462 fő, 1910-ben pedig 16 398 fő felelt meg a cenzusnak. A választói jogosultság megoszlásában nem történt jelentős változás. Az 1848 előtti rendi jogosultság alapján 1901-ben a választók 5%-a, 1910-ben 2,6%-a, földbirtok alapján 1901-ben 65%-a, 1910-ben 63%-a, háza alapján 1901-ben 6%-a, 1910-ben 9%-a, jövedelem alapján 1901-ben 17%-a, 1910-ben 19%-a, értelmiségi végzettség alapján 1901-ben 7%-a, 1910-ben 6%-a bírt választójoggal. Jelentős különbség figyelhető meg az egyes kerületek gazdasági szerkezete és ennek következtében a választásra jogosultak foglalkozás szerkezeti összetétele között. Kápolna, Nagyfüged, Poroszló és Pétervására választóinak több mint 80%-a a földbirtoka alapján került fel a választók névjegyzékére. A patai kerület lakosainak csak 63%-a szerzett jogot föld alapján, 27% jövedelem, 6% pedig a diploma következtében rendelkezett választójoggal. A kerület adatai Hatvan városa miatt tértek el a másik négy, alapvetően mezőgazdasággal foglalkozó kerületétől. A megye két önálló képviselőküldő-joggal rendelkező városa között is kimutatható bizonyos különbség. Eger lakóinak 8%-a, Gyöngyösnek azonban csak 2,4%-a bírt birtok alapján választási jogosultsággal. Gyöngyösön 6%-al (45,5%) volt magasabb a megfelelő értékű városi ingatlannal és 8%-al (48,8%) az elegendő jövedelemmel rendelkezők aránya. Az értelmiségi cenzussal bírók részesedése valamivel több mint 10%-al volt magasabb Egerben, mint Gyöngyösön. Gyöngyös adatai azonban csak arányaiban haladták meg Egerét, Egerben ugyanis minden kategóriában több választót találunk. Egernek 2112, Gyöngyösnek pedig 1285 lakosa szerepelt a választói névjegyzékben. Összességében azonban Gyöngyös lakossága számított vagyonosabbnak, ugyanis Gyöngyös 18 314 lakosának 7%-a, Eger 28 052 lakosának csupán 4,6%-a volt választó és választható. A megye egyéb területein élő 1910-es összlakosság (233 334) 7%-a rendelkezett politikai jogokkal. Ez az adat kissé meghaladta az országos átlagot (6,1%). Országos szinten régi jog alapján jutott választójoghoz 2,8%, földbirtok alapján 63%, ház alapján 3,8%, további 9% az összevont földje és házának értéke alapján, 21% jövedelem alapján 7,3% pedig végzettség alapján. A megye választóinak megoszlása tehát nem tért el jelentősen az országos átlagtól. A

¹ Az összesítés Dr. Fodor Ferenc: A magyarországi országgyűlési képviselőválasztási kerületek térképei 1861-1915-ig. Budapest, é.n. munkájának választási térképei alapján készült.

² A századforduló választási küzdelmeinek megismeréséhez nélkülözhetetlen a választók összetételének meghatározása, jelen elemzésünket kiterjesztjük a század első évtizedére, mivel munkánk egy későbbi nagyobb időintervallumra kiterjedő elemzés részét képezi, emellett az 1900-as éve elejének adatai jól hasznosíthatók az 1901-es választás esetében is.

városi szavazatok megoszlása országos szinten a következő volt: régi jog alapján: 0,007%, föld alapján 13%, ház alapján 14,2%, jövedelem alapján 65%, diploma alapján 7%. Eger és Gyöngyös adatai eltértek az országos átlagtól, a hevesi városok társadalmában alacsonyabb volt a jövedelemmel rendelkezők reprezentációja az ingatlanvagyonnal rendelkezőkhöz képest. Ebből a helyi városi társadalom hagyományos tagozódására és a kisebb mértékű kapitalizálódásra lehet következtetni. Eger értelmisége is inkább kapcsolódott az egyházhoz és a vármegyéhez, tehát a hagyományos társadalom főbb szervezeteihez, semmint a kapitalista társadalmi csoporthoz.³

Az 1901-es választás

A választási kampány eseményei

A Függetlenségi és 48-as Párt⁴ szimpatizánsainak körében még élénken élt az előző, 1896. október 28-i választás emléke, mikor is a „*kurucz mivoltára büszke Egerben*” a „*félte őrzött, diadalhoz szokott*” zászló elesett. A választási vereség óta várva várták, „*hogy mikor megyen már szét az a bűnben fogant országgyűlés, melyet az önkény durva kezekkel hozott össze*”. Az országgyűlési választásokra készülődve 1901. februárjában tartotta meg első gyűlését a párt egri csoportja. Ekkor elhatározták, hogy a városi jelölt továbbra is az 1896-ban vereséget szenvedő Szederkényi Nándor marad. Szeptember 8-án ült össze a választási nagygyűlés a párt székhelyül szolgáló Korona vendéglőben. A függetlenségi párti Egri Hiradó részletesen beszámolt az eseményről. A nagygyűlést Imre Miklós, a párt Heves megyei elnöke nyitotta meg. A szónok, miután lelkesítőleg szólt a „*pyrrhusi-győzelemre*” készülő egybegyűltekhez, Zalár Józsefet – „*a 48-as eszmék bajnokát, város-*

³ A számítás alapja: A történelmi Magyarország atlasza és adattára 1914. Pécs 2003. 71.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1901. évi állapotáról. Eger 1902. 17.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1905-ik évi állapotáról. Eger 1906. 27.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1910-ik évi állapotáról. Eger 1910. 15.; A Magyar királyi Kormány 1905. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv. Budapest, 1906. 420.

⁴ Az 1874-ben alakult *Függetlenségi Pártot* kezdettől belső viták jellemezték, a társadalmi progresszió gondolata és ennek mibenléte megosztotta képviselőit. A politikai és társadalmi válságra adott válasz tekintetében liberális-demokratikus és agrárius-konzervatív ideológiához kapcsolódó, egymásnak gyakran logikailag ellentmondó programpontok keveredtek eszmerendszertükben. 1881-ben *Ugron Gábor és Bartha Miklós* csoportja gyakorlatilag önálló programmal jelent meg, melyben szinte evidenciaként kezelte a kiegyezést és a politikai jogok kiterjesztése helyett a nemzeti vívmányok fokozatos kiharcolására helyezte a hangsúlyt. 1884-ben a Mocsáry Lajos vezette Függetlenségi Párt egyesült az Irányi Dániel által vezetett *48-as párttal*. Az unió után felvették a *Függetlenségi és 48-as Párt* nevet, a

unk büszkeségét” – javasolta a párt helyi szervezetének az élére. Zalár, „*az aranytollu nyugalmazott alispán*”, egyhangú megválasztása után szólásra emelkedett, beszédében a liberális eszmék és a Szabadelvű Párt kapcsolatát elemezte. Szavai bemutatják azt az ambivalens állapotot, mellyel egy reformkori múlttal rendelkező ellenzéki politikusnak szembe kellett néznie. Zalár egyértelműen kiált a liberalizmus eszmerendszere mellett, melynek segítségével kezdetét vette „*a magyar nemzetnek az európai nagy s művelt nemzetcsaládban az őt megillető, méltó érvényesülése*”. Liberális alapon állt az egész ország, így véleménye szerint hiba volt liberális pártot létrehozni, hiszen a liberalizmus összekapcsolta, nem pedig elválasztotta a különböző pártokat. Az önmagát kizárólagos igénnyel liberálisnak nevező Szabadelvű Párt, Tisza Kálmánnal az élen, az eszmét saját céljaira használta fel. Az egyéni politikai érdekeknek a „*nemzet ügyével*” való szembehelyezése és ennek a liberális jelzővel való palástolása, volt –Zalár szerint– a szabadelvűek legnagyobb bűne. A függetlenségi pártnak büszkén kell vállalni liberális jellegét és megoldást kell kínálni a legégetőbb társadalmi, gazdasági problémákra. A szónok egy válság által sújtott Magyarország-képet rajzolt fel: „*a magyar középbirtokos osztály elpusztul s a nép közül sok kivándorol és a nemzetre nézve elvész. A kisiparos munka nélkül szenved és sanyarog. Nagy ipar nincs. De van nagy adó, ..., nemzetadósság tömérdek, ..., kétharmad része az összes magyar birtoknak zálogba tettnek tekinthető.*” A problémák univerzális megoldásaként az önálló vámterületet megteremtését jelölte meg, mely lehetőséget teremt a nyomort enyhítő hazai ipar fejlődésére. Fontos politikai célja volt a szabadelvűekkel fúzióra lépett mérsékelt ellenzéki szavazók megnyerése. Sőt arra is lehetőséget látott, hogy „*Eger becsületének visszaállításában*” a szabadelvűek sem fogják akadályozni a függetlenségüket. A gyűlés végén megválasztották a párt alelnökeit (Kapácsy Dezső, Petravich Bertalan, Alföldi Dávid, Csutorás László, a Híradó szerkesztője) és a negyedek elnökeit. A belvárost és a Hatvani hóstyát 4-4 negyedre osztották, külön szervezete volt a Cifrasáncnak és Egerhez tartozott a felnémeti és a két maklári negyed is. Minden negyed élére két-két személy került. Ezt követően felkérték Szederkényi Nándort, hogy szeptember 1-jén, a Városházán tartsa meg programbeszédét.⁵

---

pártelnök Irányi lett. Az új párt programjában továbbra is keveredtek a demokratikus és nemzeti gondolatok. A párt fokozatosan közeledett a 67-es rendszer elismeréséhez és a nemzeti és demokratikus követeléseit pusztán a választási retorika szintjén jelentek meg. Ugron Gábor az 1890-es évek elején hevesen fellépett a párt Kossuth-kultusza és a dinasztiaellenesség ellen. Az 1890. októberi pártgyűlés után *Ugron Gábor* tizenkét társával külön *48-as pártot* alapított. Az új párt kijelentette, hogy a delegációk tanácskozásaiban részt vesz és a kiegyezés megszüntetését fokozatosan kívánja elérni. Az egyházpolitikai harc során a Wekerle-kabinet egyházpolitikáját elfogadó huszonkét képviselő, Eötvös Károly vezetésével kilépett az anyapártból és megalapította a *Függetlenségi Néppártot*. Az egyházpolitikai

Az Egri Híradó szeptember 10-i száma igen szűkszavúan számolt be a szabadelvűeknek a függetlenségekkel egy időben, a Kaszinó épületében megtartott „*kisded*” értekezletéről. A gyűlésen Babics Aladár elnökölt, aki hosszan sorolta Lukács László pénzügyminiszternek, a város 1896-ban megválasztott képviselőjének, Eger érdekében tett – a Híradó által állítólagosnak nevezet – intézkedéseit. A szabadelvűek megválasztottak egy ötven fős küldöttséget, mely feladatul kapta, hogy ismét hívja meg Lukácsot az egri kerület képviselőjelöltjének. A lap emellett tudósított a megyei helyzetről is. Gyöngyösön Visontai Soma ugron-párti jelölt győzelmét valószínűsítették. Bíró Lajosnak, a gyöngyöspatai kerület szabadelvű jelöltjének nem volt ellenfele. A nagyfügedi kerületben dr. Dobóczky Ignác, eddigi szabadelvű képviselővel szemben Hellebronth Gézát indította a függetlenségi párt Ugron-ága, győzelmét a lap biztosra vette. A Pétervásáráról befutott hír arról tudósított, hogy a kormánypárti gróf Károlyi Sándor nem indul, ezért helyette gróf Keglevich Gyula mérkőzik meg a néppárti Komáromi Istvánnal, Kápolnán pedig a kossuth-párti Kállay Manó jelezte indulási szándékát.⁶

A szeptember 14-i szám részletes beszámolókat közölt a vármegye kampányrendezvényeiről. A tudósító fontosnak tartotta kiemelni, hogy jelentősen megváltozott a választások jellege, az 1899. évi XV. tc. ugyanis korlátozta a korteskedés lehetőségeit és megszüntette az „*embervásár*” szokását. A vezércikkíró reményei szerint most jött el az a nagy pillanat, mikor „*a mi józan kurucz népünk lelkesedése egész tűzével csak oly zászló körül csoportosul, melyen a jelszó: Magyar hazánk politikai és gazdasági függetlensége*”. Időközben a megye egyéb településein is zajlott a választási küzdelem. Hellebronth Géza szeptember 11-én a nagyfügedi városháza előtt ismertette programját. A Millennium téren összegyűlt sokaság előtt önmagát a 48-as eszmék hívének nevezte, de taktikusan nem foglalt állást sem Kossuth Ferenc sem Ugron Gábor frakciója mellett. Politikai programját rendkívül tömören mutatta be: „*Törekvésem az önálló vámterület, az önálló magyar hadsereg és az önálló magyar külképviselet kivívása.*” A kápolnai kerület szept-

---

reformok ellen fellépő 48-as párt, ezután visszatért a Függetlenségi és 48-as Pártba. 1894 novemberében a párt újra kettészakadt egy *Ugron Gábor* vezette többségre és egy *Justh Gyula* vezette kisebbségre. Mindkét párt magának követelte a Függetlenségi és 48-as Párt elnevezést. A Justh-féle párt egyesült az Eötvös Károly által vezetett Függetlenségi Néppárttal és vezérének választotta az 1895-ben hazatért Kossuth Ferencet. Az 1896-os választásokon az Ugron frakció – hivatalos nevén: Szederkényi Nándor elnöklete alatt álló Függetlenségi 48-as Párt – majdnem kiszorult a parlamentből, csupán 8 képviselői helyet szerzett, a függetlenségi szavazók többsége a Kossuth-féle pártot támogatta. A kért párt programja között lényegi különbség alig volt található, inkább a személyes konfliktusok jelentettek áthidalhatatlan szakadékot a két csoport között.

⁵ Az egri függetlenségi és 48-as párt gyűlése. In: Egri Híradó 1901. szeptember 10. 1–3.

⁶ Választási harcok a vármegyében. In: Egri Híradó 1901. szeptember 10. 3.

tember 12-én 300 fős küldöttséget menesztett a nemzeti párti dr. Samassa János egri jogtanárhoz. Samassa elfogadta a jelölést és önmagát Széll Kálmán hívének vallva kijelentette, hogy ő mindent támogat, *„ami a társadalmi rendnek, a józan szellemi iránynak, az anyagi jólét eszközeinek, a politikai egészséges fejlődésnek, a polgári alkotmányoknak és szabadságnak védelmére és megerősítésére vezet”*. Tiszafüreden szeptember 15-én független jelöltet állítottak Graefel Andor, korábbi képviselő személyében, vele szemben Stand Antal vállalta a küzdelmet. A lap ezen a napon közölt első hírt Babocsay Sándor *„Kossuth Ferenc-párti”* politikus egri indulásáról.⁷

Szederkényi Nándor szeptember 16-án mondta el várva-várt programbeszédét. A jelölt és a párt vezetőinek szónoklatai lehetővé teszik, hogy bemutassuk a függetlenségi Ugron-frakció országos programjának helyi adaptációját. A szövegekből kitűnik, hogy a politikusoknak igazából nem volt üzenetük a helyi választók számára, elsősorban az országos politika problémáira hivatkoztak, speciális helyi ígéretek csupán elvértve jelentek meg kampányukban.

A városháza udvarán összegyűlt *„több ezer”* ember előtt Kapácsy Dezső, a párt helyi alelnöke nyitotta meg a választási nagygyűlést. Bevezetője után emelkedett szólásra Szederkényi, aki beszédét a múltba való visszatérítéssel kezdte. Miután megemlítette az 1896-os elvesztett választást, a Bánffy- és a Széll-kabinet politikáját ostromozta. Röviden szólt az elmúlt országgyűlés legfontosabb vitakérdéseiről, az ischli klauzulától az obstrukciós küzdelmeken át az ex lex állapotig. Véleménye szerint az elmúlt öt évben a szabadelvű kormányzat gazdasági válságba taszította az országot: *„az egész ország maholnap a hitelezők zálogtárgya lesz. Mert a mi nálunk épült, mind hitelre épült, a vasutaktól kezdve, Budapest palotasorán át az egri szőlőig. A pénz mind külföldről jött, s külföldre megy a száz milliókra menő évi kamat.”* Kritikával illette az adórendszert, melynek reformját a kormány csak ígérte de nem hajtotta végre. Fontos célként jelölte meg a kisiparos és kisbirtokos adómentes létminimum megteremtését. A kisipar és a földművelés megsegítésének ígérete beszédének jelentős antikapitalista eleme volt. A kereskedők számára az osztrák *„vigécek”* kiszorítását, a köztisztviselők és tanárok számára méltányos igényeiknek kielégítését helyezte kilátásba. Az önálló vámterület megteremtését tartotta a szükséges fejlődés elengedhetetlen feltételének. A felekezeti kérdéssel kapcsolatban megjegyezte, hogy ő nemcsak a felekezeti egyenjogúságnak, hanem a felekezetek közötti békének a híve: *„nyitva ajtóm bárki számára, volt az zsidó vagy keresztény!”*. A függetlenségi párttal kapcsolatban megjegyezte, hogy ő 1868 óta tagja az eredeti pártnak, így annak Madarász József után ő a legidősebb tagja. Nem említette

⁷ Választási küzdelmek a megyében. In.: Egri Híradó, 1904. szeptember 1. 2–3.

ugyan Ugron Gábor nevét, de a kortársak számára nyilvánvaló volt, hogy ő a Kossuth Ferencsel szemben álló kisebbségi csoport fontos személyisége. Beszédének végeztével a városi polgároknak azt ígérte, hogy sürgetni fogja a szőlőművelők számára fontos adóreformot, fellép az italdó mérsékléséért, az olasz bor vámtételének felemelését sürgeti és a kölcsönökkel terhelt szőlőtermelők számára állami védelmet dolgoztat ki, nehogy a filoxérát követően egy újabb szőlőbetegség véglegesen tönkretegye őket. Szederkényi beszéde nem volt eléggé világos, ezért Alföldi Dávid és Kapácsy Dezső kiegészítette azt. A két beszéd a teljes függetlenség eszméjét húzta hangsúlyosabban alá és Angyal részletesebben szolt az egrieket érzékenyen érintő szőlészeti támogatások emeléséről és a mezőgazdaság kiemelt támogatásáról.⁸

Babocsay Sándor szeptember 22-i kampányrendezvénye csupán egy rövid hír elejéig érdekelte a lapot. Ebből megtudhatjuk, hogy a Kossuth Ferenc párti képviselő beszédét Szederkényi-párti lakosok hallgatták, akik Szederkényit éltetve próbálták a jelöltbe fojtani a szót. A városháza udvarán lezajlott esemény Szederkényi éltetésével ért véget.⁹

Az 1901-es választás, „Kisütött a napsugára, Szederkényi ablakára”

Az Egri Híradó október 5-i számában foglalkozott Szederkényi Nándor győzelmével. Október 2-án reggel a negyedenként összegyűlt szederkényi-párti választók fehér zászlók alatt, fehér kokárdákkal a mellükön vonultak hangos zenészó mellett a Tisztikak elé. Itt már várták őket a fehércokárdás jogászok, akik az egri függetlenségi nagy fehér zászlójával a menet élére álltak. Öt cigánybanda húzta a kortesnótákat az összegyűlt tömeg számára. A Szederkényi-párt emberei fél kilenckor foglalták el a Városháza előtti teret, a piros kokárdás Babocsay-párt pedig a Városháza udvarán gyülekezett. A katonaság kettős kordont vont a fehér és piros kokárdások közé, így sikerült elkerülni a „meggyőződésből és lelkesedésből” fakadó verekedést. A szavazatszedő bizottságok munkáját katonák biztosították. Miközben folyt a szavazatok számlálása élénk társasági élet zajlott a város utcáin, „politizáló asszony nép, rikoltozó gyereksereg, szavazókért ide-oda robogó kocsik, kapacitáló kortesek, a zene mellett tánczoló” jelezték, hogy nagy események vannak készülöben az „örök” ellenzéki város életében. A szavazás során nyilvánvalóvá vált, hogy Babocsay hívei kisebbségben vannak, így ők elkeseredésükben sós kiflivel dobálták meg a sikerüket előre ünneplő fehércokárdásokat. A Cifra hóstya szavazóhelyiségében Babocsay kortese jelent

⁸ Szederkényi Nándor programbeszédje. In: Egri Híradó 1901. szeptember 17. 1–3.

⁹ Egri Híradó 1901. szeptember 24. 3.

meg egyedül piros kokárdával, végül ő is jobbnak látta Szederkényire szavazni. A voksolás egyedi módját választotta Bata István, aki cigányzene mellett vonult a bizottság elé, ezzel kiérdemelte, hogy a városi sajtó név szerint is megemlékezzék róla. A kisváros életét felbolydító, izgalmakban bővelkedő választási nap Szederkényi Nándor ünneplésével ért véget. Szederkényi ünnepi beszédében két témával foglalkozott: részletesen kitért az 1896-os „*gyalázatos eseményekre*”, melyek igen mély nyomokat hagytak az akkor vesztes függetlenségek emlékezetében, valamint a házalóknak, zsidóknak nevezte ellenfeleit, akik „*visszaéltek*” Kossuth Lajos nevével és megpróbálták megteveszteni Eger lakosságát.¹⁰

A lap, a szerkesztőség egyik szorgalmas tagjának adatai alapján, Választási statisztika címmel különös beszámolót közölt. A lelkes zszurnaliszta kimutatta, hogy a Babocsay Sándorra szavazott 294 polgár közül 115 zsidó vallású volt, 81 pedig kinevezett –elsősorban megyei– hivatalnok. „*Ezen pártnak zömét tehát, vagyis 196 szavazót olyan választók képezték, akikre sehogysem lehet reámondani, hogy függetlenségi és 48-asok.*” A fennmaradó 98 választó közül 15-20 fő volt csupán, aki a 1896-ban nem a kormánypártot támogatta. Babocsay tehát, vonja le a következtetést, a kormánypárt embereire támaszkodva próbálta az ellenzék egységét megbontani.¹¹ Különösen szembeötlő az újság ekkor megjelent melléklete, melyben választási emlék címmel részletesen, név szerint és kerületi bontásban közöltek a két személyre esett szavazatok.¹² Így tehát a városi polgárság maga is meggyőződhetett arról, hogy a kuruc hagyományokat visszautasítók elsősorban a városi zsidósághoz és a hivatalnokok közösségéhez tartoznak. A pártküzdelem kapcsán tehát enyhe antiszemitizmus és megyeellenesség olvasható ki a városi újság sorai közül.

A választás utóéletéhez tartozott az az Egyetértésben megjelent cikk, mely azt állította, hogy az egeri választást úgy rekesztették be, hogy pár száz embert nem engedtek szavazni. A lap szerint erről táviratban értesítették Széll Kálmán miniszterelnököt. A hírt a vármegye hivatalos lapja is cáfolta.¹³

¹⁰ Éljen Szederkényi! In.: Egeri Híradó, 1905. október 5. 1-3.

¹¹ Választási statisztika. In.: Egeri Híradó, 1905. október 5. 5.

¹² Választási emlék az Egerben, 1901. október hó 2-án megtartott országos képviselő választásról. Melléklet az Egeri Híradó 1901. évi 80. számához. 1-4. A kimutatás szerint Szederkényi Nándorra 813 fő, Babocsay Sándorra 294 fő szavazott. 611 választásra jogosult pedig nem vett részt a szavazásban.

¹³ Egeri Híradó, 1901. október 5. 5

Egerben tehát Szederkényi Nándor¹⁴ győzedelmeskedett. Gyöngyösön az Ugron-párti Visontai Soma¹⁵ legyőzte a Kossuth-párt és a kormányoldal közös jelöltjét, báró Thotoczky Viktort. A patai kerületben a szabadelvű Bíró Lajos¹⁶ heves küzdelmet vívott Malatinszki Györggyel, aki azonban inkább a poroszlói kerület képviselői küzdelmébe vetette bele magát. Nagyfügeden Dobóczky Ignác visszalépése után Baumgartner lett Hellebronth Géza¹⁷ kormánypárti ellenfele, de nem sikerült legyőznie Hellebronthot. A poroszlói kerületben visszalépett Graefl Andor a korábbi, kossuth-párti képviselő, aki maga helyett Malatinszki Györgyöt¹⁸ ajánlotta. A

¹⁴ Szederkényi Nándor: 1838-ban született Egerben. Középiskoláit Egerben végezte, majd Pesten jogot hallgatott. 1862-ben megalapította a Mátra c. politikai hetilapot. 1867-ben Heves megye jegyzőjévé választották. A „hevesi ügy” időszakában felfüggesztették állásából és egy évig felségértési vizsgálat alatt állt. 1871-ben párbajban megölte ellenfelét, ezért három havi fogságra ítélték. 1872-ben a mohácsi kerületben próbál 48-as párti programmal mandátumot szerezni, de ez csak a következő évben sikerül a dunapataji kerületben. 1874-től 76-ig a párt közlönyét, a Magyar Újságot szerkesztette. 1878-tól 1896-ig Eger országgyűlési képviselője. Az Ugron-párt elnöke volt, melyet hivatalosan: „Szederkényi Nándor elnöke alatt álló Függetlenségi 48-as Párt”-nak neveztek. 1896-ban elvesztette a választást Lukács László pénzügyminiszterrel szemben. Országgyűlési Almanach 1901–1906. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól. Szerkeszti: Sturm Albert. Budapest, 1901. (a továbbiakban: Almanach 1901–1906.) 367.

¹⁵ Visontai Soma: 1854. november 19-én született Gyöngyösön. Középiskoláit Gyöngyösön és Budapesten, jogi tanulmányait Budapesten végezte. 1882-ben ügyvédi diplomát szerzett és Budapesten telepedett le. Ügyvédi tevékenysége mellett hírlapírással is foglalkozott. 1892-ben Újvidék függetlenségi képviselője lett. Mandátumát a szerb lakosság támogatásának is köszönhette, mivel az egyik helyi szerb politikust sikeresen védte egy ellene folyó büntető perben. 1896-ban és 1901-ben Ugron-párti programmal Gyöngyös képviselője lett, de 1901-ben nem lépett be a párt képviselőcsoportjába. Almanach 1901–1906. 391.

¹⁶ Bíró Lajos: 1856. augusztus 25-én született Budapesten. Jogi tanulmányainak befejezése után fél-fél évet töltött Párizsban és Berlinben. Két évig a Külügyminisztériumban dolgozott, majd Heves megyei birtokára vonult vissza gazdálkodni. A Heves megyei Önszegélyező Hitelszövetkezet elnöke, a gróf Károlyi Sándor által alapított Hangya szövetkezeti mozgalom megyei szervezője. A 1896-ban kerül be a parlamentbe a patai kerület képviselőjeként. A Nemzeti Párt híve volt, Szél Kálmán miniszterelnöksége alatt belépett a Szabadelvű Pártba. Almanach 1901–1906. 225.

¹⁷ Hellebronth Géza: 1855-ben született Heves megyében, 18. században letelepedett jelentős helyi politikai szerepet játszó nemesi családba. Középiskoláit Egerben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A Szolnok megyei Gyendán birtokolt földet. Gazdálkodással foglalkozott. Műkedvelő esztergályosként elkészítette a birtokán épített templom teljes belső faberendezését. 1892-ben Törökszentmiklóson sikertelenül próbálkozott függetlenségi programmal mandátumhoz jutni. 1901-ben Ugron-párti programmal került be a parlamentbe. Almanach 1901–1906. 275.

¹⁸ Malatinszky György: 1842-ben született Heves megyében. Tanulmányait Gyöngyösön, Budapesten és Bécsben végezte. 1861-ben megyei esküdt lett, de a provizórium kihirdetése után nem vállalt állást, birtokaira húzódba gazdálkodott. A megyei bizottmány tagja. 1901-ben függetlenségi programmal került az országgyűlésbe. Almanach 1901–1906. 313.

kápolnai kerületben három jelölt indult és Okolicsányi Lászlót¹⁹ választották meg.²⁰ A pétervásári kerület képviselője pedig a szabadelvű gróf Keglevich Gyula²¹ lett.

A lap tudósításai ugyan elfogultak, de lehetőséget nyújtottak számunkra a század eleji választási küzdelem bemutatására. Az 1901-es választás során tehát jelentősen meggyengült a kormányzó Szabadelvű Párt Heves megyei pozíciója, hiszen az 1896-os négy képviselői hellyel szemben csupán kettőt sikerült 1901-ben megszerezniük. Az ellenzék nagy sikere volt Eger visszahódítása. A választási harc aktív részese volt az Egri Híradó, mely cikkeivel jelentősen befolyásolhatta a közvéleményt és így fontos modern eleme volt a hagyományos korteseszközökkel szervezett politikai kampánynak. Az újságban megjelent vezércikkek Szederkényi Nándor politikai irányzatával való teljes azonosulásról árulkodtak, az ellenfél, Babocsay Sándor számára szinte egyáltalán nem biztosítottak megnyilatkozási lehetőséget. Babocsay rendezvényeit a lap szinte teljesen elhallgatta. A politikai küzdelemben az ún. objektív tájékoztatás egyet jelentett a szederkényi-ellenes oldal „árulásának” leleplezésével, a lap ugyanis elsősorban arra törekedett, hogy bebizonyítsa Szederkényi a függetlenségi ideológia egyetlen autentikus híve, ellenfelei pedig igazából kormánypártiak és csak visszaélnek Kossuth nevével. Különösen sajtóságos volt a lap íróinak az a magatartása, ahogy a választási eredményeket közölték, és antiszemita célzásokkal próbálták bizonyítani, hogy valójában kik is állnak a konkurens függetlenségi irányzat mögött. Szederkényi beszédeiben sokat foglalkozott a függetlenségi párt hagyományos jelszavaival a demokratikus választójogi reform azonban még nem szerepelt ideológiájában. A felekezeti békére utaló szavak pedig korábbi, egyházpolitikai reformokat ellenző politikai magatartásának módosítását jelenthették.

Különösen figyelemreméltó, hogy a kor politikusai bizonyos fogalmakat milyen ellentétesen kezeltek és értelmeztek. A liberalizmus eszmerendszerének definiálása is a kényes kérdések közé tartozott. Az ellenzékiek nem tagadhatták meg közösségüket az 1848-as hagyomány részét képező szabad-

---

¹⁹ Okolicsányi László: 1865-ben született a Poszony megyei Zavar községben. Középiskolai tanulmányait Nagyszombaton és Pozsonyban végezte, 1883-ban Lipcsében jogot, 1884-ben Berlinben történelmet és nemzetgazdaságtant hallgatott. Jogi tanulmányait 1885–87 között fejezte be Budapesten. Ipolysági joggyakornokság után 1891-ben Budapesten nyitott ügyvédi irodát. 1892-től képviselője a kápolnai kerületnek Ughron-párti programmal. Almanach 1901–1906. 332.

²⁰ 1901. október 5. 4.

²¹ Gróf Keglevich Gyula: 1855. szeptember 4-én született Pétervásárán. A pétervásári uradalom birtokosa. 1901-ben választották meg először országgyűlési képviselőnek. Almanach 1901–1906.

elvű gondolattal, de szembekerültek azzal a problémával, hogy a kormánypárt nevében hordozta és ezáltal kisajátította a liberális elnevezést. Ebből az ideológiai csapdahelyzetből úgy akartak kikerülni, hogy a kormányzó elit nemzetellenességét hangsúlyozták és úgy mutatták be őket, mint akik az egyéni haszon érdekeit a közösség érdekei fölé emelik. Az ellenzék gazdasági programja azonban valójában már a liberalizmus kereteit feszegette, hiszen például a kistermelők és kisiparosok versennyel szembeni védelme vagy a protekcionizmus a kapitalizmussal és így a klasszikus liberalizmussal nehezen voltak összeegyeztethetők. Emellett külön problémát jelentett a megyében jelentős hídfőállásokkal bíró Ugron-frakció egyházpolitikai álláspontja is, mely az 1894–95-ös reformok létjogosultságának kétségbevonásán alapult, ez pedig mindenféleképpen a liberális eszmerendszertől való eltávolodásukat mutatta. Az Egerben kisebbségbe került Kossuth Ferenc-féle irányzat ebben az időszakban a demokratikus választójogi reform irányába mutatott túl a XIX. századi szabadelvűségen. A politikai ideológia reformkori és huszadik század eleji tartalma tehát sajátosan összemosódott –ez nagyszerűen tetten érhető Zalár József 1901. szeptember 8-i beszédében– és a rivális politikai csoportok önmagukat tekintették az eszme egyedüli hiteles képviselőinek, míg ellenfeleik, a legjobb esetben is politikai házalóknak minősültek. Az eszmei közösség azonban már régen nem létezett, a liberalizmus fogalmának különböző értelmezései gyakorlatilag egymásnak ellentmondó ideológiákat takartak, melyek a jobboldali radikalizmustól a modern demokratikus politika-felfogásig terjedhettek.